

alene angiver, hvilke emner der kan — og i et vist omfang skal — behandles i en byplan. Eksempelvis udtaler byplanloven blot, at der i en byplan kan optages nærmere bestemmelser om bebyggelsens maksimale udnyttelsesgrad, men indeholder ingen angivelse af den ønskede størrelse af udnyttelsesgraden i forskellige arter af byggeområder. Dette har medført en betydelig frihed i byplanarbejdet og har gjort det muligt løbende at følge udviklingen op.

I indenrigsministeriets cirkulære af 21. oktober 1939 blev det angivet, at en kommunes byplanligt opfyldes foreløbigt ved udarbejdelse af en såkaldt dispositionsplan, som blev godkendt af ministeriet.

En dispositionsplan, således som denne planform har udviklet sig, er i almindelighed en omfattende redegørelse for de befolkningsmæssige, geografiske og erhvervs-mæssige forudsætninger for bysamfundets eller kommunens udvikling samt kommunalbestyrelsens vedtagelse af retningslinierne for den kommende udvikling i planlægningsperioden, normalt 15 år. Dispositionsplaner foreligger nu for de fleste kommuner. Byplanvedtægter gennemføres nu kun for mindre områder (partielle byplanvedtægter).

Boligministeriet har ikke begrænset sig til som godkendelsesmyndighed at sikre, at kommunernes planer var i formel overensstemmelse med byplanlovens bestemmelser. Boligministeriet har såvel tilskyndet kommunerne til at udføre byplanlægning som øvet aktiv indflydelse på planlægningskvaliteten.

Byplanloven af 1938 indeholdt ikke hjemmel til i en byplan at fastlægge geografiske grænser for byudviklingen (byvæksten), og det voldte — især i Københavnsegnen — vanskeligheder at styre denne udvikling. Der opstod en spredt og tilfældig byudvikling, hvilket medførte, enten at bebyggelserne ikke fik forsvarlige sanitære forhold eller tilfredsstillende „bymæssig“ betjening, eller at det offentlige måtte foretage en række investeringer, der i længere tid ikke kunne blive fuldt udnyttet. Endvidere savnedes et planudarbejdende organ for byområder, der strakte sig over flere kommuner.

På denne baggrund gennemførtes lov nr. 210 af 23. april 1949 om regulering af bymæssige bebyggelser, der oprindeligt kun gjaldt for områderne omkring København, Århus, Ålborg og Odense, men administrativt kunne udvides til andre områder. For hvert byudviklingsområde (nu i alt 42, der tilsammen omfatter omkring en trediedel af landets areal) skulle af et særligt byudviklingsudvalg med blandet statslig/kommunal sammensætning udarbejdes en byudviklingsplan for området til fastlæggelse af grænsen mellem „by“ og „land“ i en vis pe-

riode, i almindelighed 15 år. Byudviklingsplanerne godkendes af byplannævnet og administreres derefter af det pågældende byudviklingsudvalg. Udgifterne ved både planernes udarbejdelse og deres administration afholdes af statskassen.

Samstemmende med den nedenfor nævnte egnsplanskitse af 1960 for hovedstadsområdet, hvori området sydvest for København blev udpeget til at modtage en væsentlig del af den storkøbenhavnske tilvækst, blev der ved lov nr. 144 af 17. maj 1961 om planlægning af Køge Bugt-området etableret et særligt udvalg med blandet statslig/kommunal sammensætning omfattende 8 kommuner. Udvalgets virke finansieres fuldt ud af staten. Udvalget har i samarbejde med kommunerne og andre myndigheder tilvejebragt en fælles dispositionsplan for området og en plan for den tidsfølge, hvori området bør udbygges.

I 1961 trådte også landsbyggelovent, nu lovbeholdtgørelse nr. 361 af 17. juli 1972, i kraft. Loven indeholder — ligesom den særlige byggelov for København af 1939 — væsentlige bebyggelsesregulerende og byplanmæssige bestemmelser. Byggeloven giver bl. a. mulighed for, at der i kommunale bygningsvedtægter, som stadfæstes af boligministeriet, kan foretages en opdeling af bysamfundene i særlige byggeområder med fastlæggelse af rammerne for ny bebyggelse i disse områder (bl. a. maksimal udnyttelsesgrad og bygningshøjde). Denne mulighed har været udnyttet til at omdanne store dele af den for borgerne juridisk uforpligtende dispositionsplan til bindende retsfor skrifter ved deres optagelse i bygningsvedtægt.

Gennemførelsen af byggeloven medførte en intensivering af kommunernes byplanarbejde og tilvejebringelse af bygningsvedtægter for 7-800 kommuner, hvoraf mange med udlæg af byggeområder. Bygningsvedtægterne er i vidt omfang senere blevet suppleret ved tillæg, hvori yderligere byggeområder er udlagt. Også for bygningsvedtægternes vedkommende har boligministeriet ydet kommunerne en bistand, der rækker langt ud over selve stadfæstelsesvirksomheden.

Med byggeloven blev også amtsrådene mere aktivt inddraget i den sammenfattende fysiske planlægning. Det skyldtes navnlig de bestemmelser i loven (§ 5 og § 20), som gav amtsrådet beføjelse til i kommuner uden bygningsvedtægt (ca. halvdelen af de daværende landkommuner) at forbyde udstykninger til bebyggelse enten for at undgå en uhenigtsmæssig byudvikling eller af hensyn til en tilfredsstillende sommerhusudvikling. Disse bestemmelser indførtes omtrent samtidig med, at naturfredningsloven (under ministeriet for kulturelle an-